

Κρακοβία, 26 Ιανουαρίου 2020. Στη Stara Zajezdnia, το παλιό ντεπό των τραμ, δίνεται το δείπνο προς τιμή των επιζώντων του γερμανικού στρατοπέδου συγκέντρωσης Άουσβιτς. Γύρω στους 200 έχουν έρθει φέτος από όλα τα μέρη της γης. Την άλλη ημέρα θα συμμετέχουν στην τελετή για τα 75 χρόνια από την απελευθέρωση του στρατοπέδου στις 27 Ιανουαρίου 1945 από σοβιετικά στρατεύματα. Ένας από τους επιζώντες είναι ο σχεδόν 95χρονος Μοσέ Αελιόν. Κάτι θυμίζει η δερμάτινη τραγιάνσκα που φορά. Όχι τυχαία. Την είχε αγοράσει στη Θεσσαλονίκη το 1987 και από τότε δεν την αποχωρίζεται.

Εκείνη τη χρονιά είχε επισκεφτεί το Άουσβιτς για πρώτη φορά μετά την απελευθέρωσή του το 1945. Και στη συνέχεια ταξίδεψε στη γενέτειρα του Θεσσαλονίκη που είχε να τη δει από το 1943. Ψάχνει να βρει λέξεις για να περιγράψει το τι αισθάνθηκε τότε: «Τι μπορώ να πω; Πήγα στο σοκάκι που γεννήθηκα. Τα σπίτια άλλαξαν, δεν υπήρχαν άλλο. Πήγα στο δρόμο όπου κατοικούσα στην οδό Ολύμπου. Βρήκα το σπίτι μου. Ο άνθρωπος ξέρει ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Έτσι είναι η ζωή.»

Με την άφιξη στο Άουσβιτς χάνει την οικογένεια

Από τον Απρίλιο 1943 ως τον Ιανουάριο 1945, για 21 ολόκληρους μήνες, ο Μοσέ Αελιόν ήταν κρατούμενος στο κολαστήριο του Άουσβιτς. Έχει παραμείνει νωπή στη μνήμη του η στιγμή όταν μετά από έξι ημέρες ταξίδι στις 14 Απριλίου 1943 τα χαράματα ανοίγουν οι πόρτες του τρένου που τους μετέφερε από τη Θεσσαλονίκη. Όταν κατέβηκαν από τα βαγόνια, αξιωματικοί των SS τους μοίρασαν σε ομάδες. Μόνο οι άνδρες και οι γυναίκες που ήταν σε θέση να εργαστούν παρέμειναν στη ζωή. Ηλικιωμένοι, ανήμποροι για εργασία και γυναίκες με παιδιά οδηγήθηκαν κατευθείαν στα κρεματόρια.

Με εξαίρεση τον θείο του, ο Μοσέ Αελιόν χάνει εκείνη την ημέρα όλους τους συγγενείς του – παππούδες, ξαδέλφια, μητέρα και τη δεκαεξάχρονη αδελφή του. Για αυτή έχει ακόμη και σήμερα τύψεις. Αν δεν είχε ακολουθήσει τη μητέρα τους θα μπορούσε να είχε επιζήσει, τουλάχιστον προσωρινά. Όπως θυμάται, όταν γίνονταν ο καταμερισμός σε ομάδες «σκεφτήκαμε στην οικογένεια, τι να κάνουμε με την αδελφή μου; Είπαμε, γιατί να χωριστούν, να πάει μαζί με τις άλλες γυναίκες. Εκείνη τη στιγμή την καταδικάσαμε σε θάνατο. Αλλά δεν το ξέραμε αυτό». Λίγους μήνες αργότερα πεθαίνει και ο θείος του.

Η επιβίωση

Μέχρι να έρθει στο Άουσβιτς, ο μαθητής του 4ου Γυμνασίου Αρρένων

Θεσσαλονίκης δεν ήταν συνηθισμένος σε χειρωνακτικές εργασίες. Στο στρατόπεδο του ήταν δύσκολο να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα, που σήμαινε σκληρή εργασία. Πολλοί συγκρατούμενοί του δεν άντεξαν και πέθαναν. Ο βασικός λόγος που κατάφερε να επιζήσει ήταν οι γνώσεις που είχε αποκτήσει στο σχολείο στη Θεσσαλονίκη και ένας συγκρατούμενος πολωνός καθολικός μοναχός. «Παρέδιδε μαθήματα της νεοελληνικής γλώσσας στον ιερέα,» θυμάται, «και αυτός μου έδινε ψωμί, φρούτα. Αυτός λάμβανε από το σπίτι του πακέτα με τρόφιμα και μου έδινε και εμένα. Του παρέδιδε μαθήματα ως τον Ιούλιο του 1944.» Τότε ο μοναχός μεταφέρθηκε σε άλλο στρατόπεδο.

Η απελευθέρωση

Εν όψει της προέλασης του Κόκκινου Στρατού αποφασίζεται η εκκένωση του Άουσβιτς και η μεταφορά των κρατούμενων που είναι σε θέση να εργαστούν σε στρατόπεδα που ήταν πιο κοντά στη Γερμανία. Δεκάδες χιλιάδες, ανάμεσα τους και ο Μοσέ Αελιόν, αναγκάζονται στις 21 Ιανουαρίου 1945 να συμμετάσχουν στις Πορείες Θανάτου. Επόμενοι σταθμοί είναι τα στρατόπεδα Μαουτχάουζεν, Μελκ και Έμπεντσε της Αυστρίας, όπου και δουλεύει για την πολεμική βιομηχανία.

Μόλις τις 5 Μαΐου 1945, τρεις ημέρες πριν από τη συνθηκολόγηση της ναζιστικής Γερμανίας, ο Μοσέ Αελιόν απελευθερώνεται. Όπως θυμάται, το πρωί εκείνης της ημέρας πήγε με τους άλλους κρατούμενους στην πλατεία του στρατοπέδου για το καθημερινό προσκλητήριο. Μάταια όμως περίμεναν τους φύλακες: «Περιμέναμε, περιμέναμε κάμποσες ώρες. Μετά το μεσημέρι μπήκαν τρία τανκς στο στρατόπεδο. Όποιος μπορούσε έτρεξε για να τα αγγίξει, έτσι ώστε να είναι σίγουρος ότι είναι τανκς και όχι κάτι άλλο. Ήταν τρία αμερικανικά τανκς. Εγώ πήγα σε ένα που είχε στην αντένα μια μικρή ελληνική σημαία. Είμασταν πολλοί Έλληνες στο Έμπεντσε, και χριστιανοί - όχι μόνο εβραίοι. Όλοι συγκεντρωθήκαμε εκεί. Οι γονείς του αρχηγού του τάνκς είχαν πάει μετανάστες στις Ηνωμένες Πολιτείες και αυτόν τον πήραν στο στρατό. Όλοι είχαμε συγκεντρωθεί γύρω από το τανκς, μιλούσαμε, φωνάζαμε 'Ζήτω η Ελλάδα' και τραγουδήσαμε τον εθνικό ύμνο: 'Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή, σε γνωρίζω από την όψη που με βιά μετράει τη γη.»

Η μετανάστευση στην Παλαιστίνη

Μετά την απελευθέρωσή του ο Μοσέ Αελιόν μεταφέρεται από τα Ηνωμένα Έθνη στην Ιταλία προκειμένου να επιστρέψει στην Ελλάδα. Εβραίοι στρατιώτες στις γραμμές του βρετανικού στρατού τον πείθουν, όπως και πολλούς άλλους, να μεταναστεύσει στην Παλαιστίνη. Βέβαια, υπήρξε και ένα σοβαρό κίνητρο που τον διευκόλυνε να πάρει αυτή την απόφαση: «Γνώρισα ένα κορίτσι από τη Ρουμανία στην Ιταλία. Είχε έρθει με την ομάδα των Ελλήνων Εβραίων εκεί. Παντρευτήκαμε στις 2 Ιουλίου 1947.» Πάνω από 63 χρόνια, μέχρι το θάνατο της, κράτησε ο γάμος του με τη Χάνα Βάλντμαν. Απόκτησαν κόρη και γιό, εγγόνια, δισέγγονα.

Στο Ισραήλ ο Μοσέ Αελιόν είχε μια μακρά στρατιωτική σταδιοδρομία που την ολοκλήρωσε με το βαθμό του συνταγματάρχη. Όντας συνταξιούχος πραγματοποιεί το όνειρό του να σπουδάσει, κάνει Bachelor και Master στις ανθρωπιστικές

επιστήμες στο Πανεπιστήμιο του Τελ Αβίβ. Για 15 χρόνια ήταν πρόεδρος της «Εταιρείας των Επιζώντων του Ολοκαυτώματος από την Ελλάδα στο Ισραήλ» και για περισσότερο από δέκα χρόνια μέλος του προεδρείου του ιδρύματος μνήμης Yad Vashem στην Ιερουσαλήμ. Ο Μοσέ Αελιόν έχει δημοσιεύσει την αυτοβιογραφία και ποιήματά του, ενώ το 2015 εκδίδεται η Οδύσσεια στα ισπανοεβραϊκά σε δική του μετάφραση από τα αρχαιοελληνικά.

Πηγή: [DW - Παναγιώτης Κουπαράνης, Βερολίνο, δημοσίευση 5.2.2020](#)